

NASILJE NAD OTROKI

izr. prof. dr. Polona Selič, univ. dipl. psih.

Katedra za družinsko medicino MF UL, 22. 12. 2017

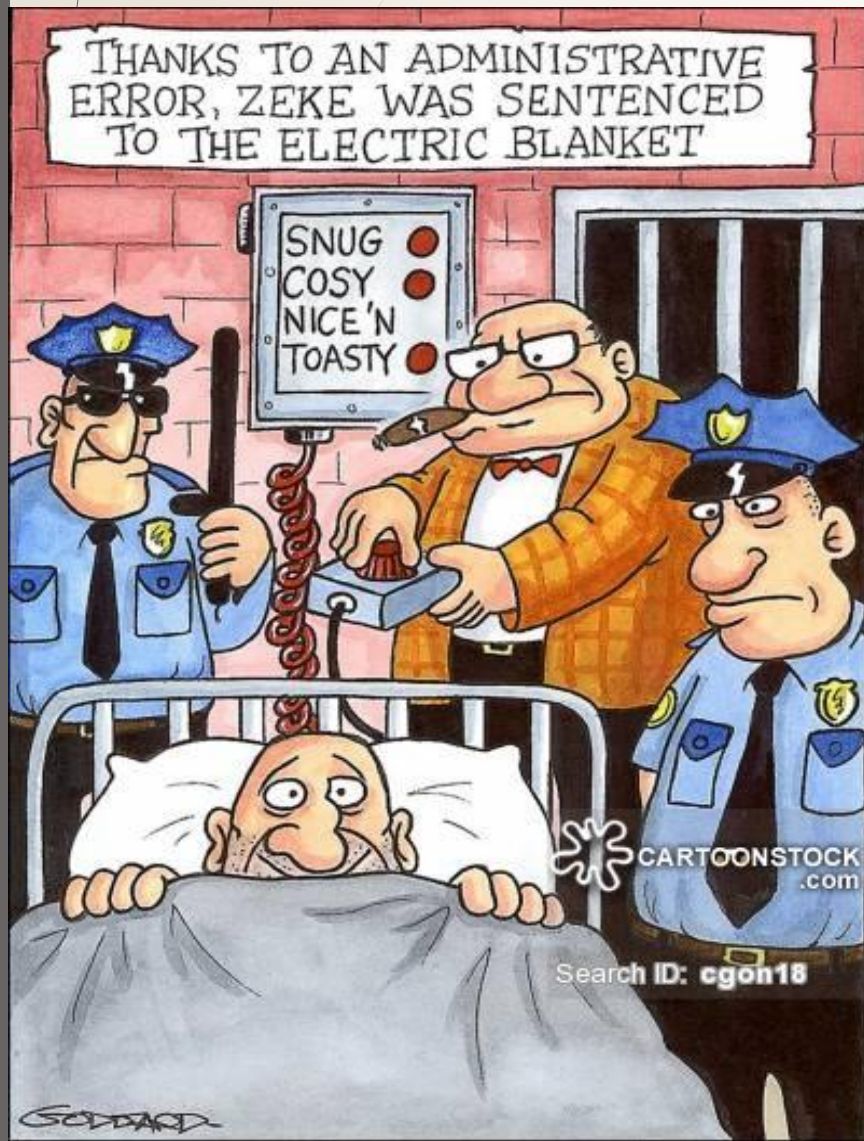
polona.selic@siol.net

PRIČAKOVANJA?

“Fouls and other violations have plummeted since the league introduced corporal punishment.”

NASILJE – OPREDELITEV

GROŽNJA ALI DEJANSKA
NAMERNA RABA

FIZIČNE SILE ALI MOČI

PROTI SEBI, DRUGI OSEBI
ALI

SKUPINI/SKUPNOSTI,

KAR **POVZROČI** ALI **ZELO**
VERJETNO LAHKO
POVZROČI

POŠKODBE, SMRT,
PSIHOLOŠKO ŠKODO,
IZKRIVLJEN RAZVOJ
ALI PRIKRAJŠANOST
(WHO, 2002).

ELEMENTI

- **namera**
- **fizična sila ali moč**
(zanemarjanje in vse vrste telesnih, spolnih in psihičnih zlorab, vključno s samomorilnim in samodestruktivnim vedenjem)
- **posledica:** poškodbe, smrt, psihološka škoda, oškodovanost v razvoju, prikrajšanost

NASILJE: ZLORABA

- ▶ **nasilje** je pogost sinonim za agresijo – **NAPAKA!**
- ▶ **zloraba moči** pomeni, da je nekdo z več moči, z višjim statusom, z več odgovornosti napravil nekaj sebi v korist na škodo manj močnega
- ▶ zloraba je lahko videti kot očitno nasilno ravnanje ali pa na prvi pogled ne daje vtisa nasilja
- ▶ človek se lahko **zavestno** odloča, kako se bo odzval in lahko izbere prosocialno ali destruktivno/agresivno strategijo, lahko se vede agresivno iz **neozaveščenih nagibov** ali zaradi specifičnosti razvojnega obdobja
- ▶ **nehote/po nesreči** lahko napravi agresivno dejanje

"ARE YOU SURE THIS IS A VACCINATION SHOT AND NOT A LETHAL INJECTION?"

NASILJE NAD OTROKI V DRUŽINI

Kaj vas zanima?

NASILJE V NAVEZOVALNIH ODNOSIH

"We don't spank our kids. We just use that rolled up newspaper to scare them."

- ▶ navezovalni odnosi: doživetja nasilja imajo zelo drugačno dinamiko – praviloma gre za globoko **ambivalenco**
- ▶ obstaja **velik razpon uravnavanja medosebne konfliktnosti**, ki nima nobene zveze z nasiljem, ampak s področjem agresivnosti

DRUŽINA – VARNO ZAVETJE?

- ▶ **nasilje v kontekstu navezovalnih odnosov**
- ▶ posebej travmatično v nevarnih družinah **izmenjavanje občutkov varnosti, tolažbe in zaščite**, ki jih občasno doživljajo člani v nasilnih družinah, in **občutkov nemoci, strahu in obupa**
- ▶ izmenjujoč se cikel v »dobrih obdobjih« povzroča, da se žrtve navezujejo na tiste, ki zlorabljujejo svojo moč nad njimi
- ▶ zaradi narave odnosa te travme **ponavljajo** - redkeje gre za osamljeno epizodo nasilja

NASILJE V PRIMARNI DRUŽINI

- ▶ več kot so ljudje v svoji mladosti doživljali **telesnega kaznovanja** ali/in če so bili priče nasilnih obračunov med svojimi starši, tem več verjetnosti je, da bodo tudi sami telesno nasilni do svojih otrok – **TODA NE VSI!**
- ▶ večji potencial za nasilnost do svojih otrok imajo tisti, ki so doživljali **telesno nasilje pred puberteto** kot po puberteti

- ▶ največje tveganje je, če ima tak človek izkušnje velikega življenjskega stresa z malo podpore in če je nagnjen k ustvarjanju **slabih partnerskih razmerij**
- ▶ **ženske, ki so bile v svojih primarnih družinah žrtve nasilnosti**, so veliko pogosteje žrtve svojih mož in pogosteje tepejo svoje otroke

NASILJE V PRIMARNI DRUŽINI

- ▶ kot eden najpomembnejših dejavnikov zaščite pred grdim ravnanjem z otroki se je izkazala **kakovost partnerskega odnosa**
- ▶ matere, ki so imele slabe otroške izkušnje, in tiste z dobrimi, so oboje pozitivno orientirane do svojih otrok, če so **zadovoljne s svojo partnersko zvezo**
- ▶ škodo zaradi nasilja pri otroku omili stik s še kakšnim skrbnim, zavzetim odraslim in pa **podpora sorojencev**

OTROCI IZ DRUŽIN, KJER JE NASILJE

- ▶ raziskave in klinični vtisi: nevarnost posploševanj iz subpopulacije – ljudje imamo na splošno **velike kapacitete za regeneracijo**
- ▶ **kaotični (borderline) življenjski stil** z različno intenzivnimi simptomi
- ▶ **identifikacija z vlogo žrtve**
- ▶ **prehod iz vloge žrtve v storilca**
- ▶ razvoj **kronificiranega posttravmatskega stresnega sindroma**
- ▶ dejavnik tveganja (nespecifičen!) za razvoj simptomov **tesnobe, depresije, motenj prehranjevanja, zlorabe psihoaktivnih snovi, osebnostne motenosti**
- ▶ telesno nasilje se v različnih raziskavah tako rekoč stalno povezuje z nasilnim vedenjem v odraslosti

OTROCI IZ DRUŽIN, KJER JE NASILJE - POSLEDICE

- ▶ ena tretjina ljudi, ki so bili žrtve nasilja v otroštvu, je v življenju trpelo za **postravmatsko stresno motnjo**
- ▶ **posledice čustvenega zanemarjanja veliko globlje kot posledice telesnega zanemarjanja** - v razvoju so pri otrocih opazovali več jeze, pomanjkljivo vztrajnost pri nalogah, težnje telesno nasilje v otroštvu → **povečano tveganje za zlorabo drog, samopoškodbe in samomorilno vedenje** - za duševne in vedenjske motnje pri mladostnikih
- ▶ mladostniki, s katerimi so nasilno ravnali, imajo težave z **depresijo** kar sedemkrat pogosteje
- ▶ depresija je pogostejša pri odraslih ženskah, če so z njimi v mladosti ravnali nasilno: 40 % - **psihološka zloraba v otroštvu** → **višja stopnja depresivnosti, disociacije in tesnobe** kot ženske brez takih izkušenj

PSIHOLOŠKA ZLORABA

→ **nizko**

samospoštovanje -

psihološko zlorabo

izvajajo tako rekoč

izključno starši ali tisti, ki

prevzemajo starševsko

vlogo

POSLEDICE

- ▶ **poškodbe po ZANEMARJANJU so popravljive v odrasli dobi**, če taka oseba uspe ustvariti dobro odraslo ljubezensko razmerje - če jim to uspe, imajo manj tveganja za duševne težave (na primer za depresijo)
- ▶ **POZOR!** nikakor ne velja obratno, da so bile zagotovo zlorabljene tiste osebe, ki zlorabljajo droge, ki so kronično depresivne, tesnobne ipd.
- ▶ ne obstaja noben »paket« simptomov, ki bi potrjevali to, da je bil človek zlorabljen v otroštvu

POMEMBNO OPOZORILO!

1. To, da je bil nekdo žrtev nasilja kot otrok, pomaga razumeti njegovo vedenje odraslega, ni pa opravičilo za morebitno nasilno vedenje.
2. Razumeti torej ne pomeni, da ta človek lahko počne z drugimi, kar se mu zdi ali "zgodí"!

Search ID: dpan2050

"MUM — I NEED A SOLICITOR!!"

SPOLNE ZLORABE
OTROK

Kaj vas zanima?

SPOLNA ZLORABA

Vključenost otroka v spolno aktivnost:

- ▶ ki je popolnoma **ne dojame**
- ▶ ne more privoliti vanjo na osnovi ustrezne presoje
- ▶ ali nanjo **razvojno ni pripravljen** in zato nanjo ne more pristati
- ▶ ali pa **krši zakon ali socialne tabuje** v družbi (WHO, 2003)

Snapshots

"You know this belt I've been using to punish the kids? It can also be used to hold up my pants!"

KAJ JE SPOLNA ZLORABA OTROKA

- ▶ aktivnost med otrokom in odraslo osebo ali drugim otrokom, ki glede na svojo starost ali razvoj lahko vzpostavi **odnos odgovornosti, zaupanja ali moči**
- ▶ aktivnost, pri kateri ima druga oseba namen, da **zadovolji svoje potrebe**

Kakšno vedenje je **za otroka** spolna zloraba?

- ▶ nagovarjanje ali prisila otroka, da se vključi v kakršnokoli nezakonito spolno aktivnost
- ▶ izkoriščanje otroka z namenom prostitucije ali za drugo nezakonito spolno dejanje
- ▶ izkoriščanje otrok v pornografskih nastopih in materialih (WHO, 1999)

MITI O SPOLNIH ZLORABAH

POMEMBNA DEJSTVA:

- ▶ spolna zloraba otrok NI sinonim za posilstvo
- ▶ raba sile je v primerih spolne zlorabe otrok zelo redka
- ▶ v manj kot 50% primerov so prisotne fizične poškodbe
- ▶ storilec izkoristi odnos zaupanja, avtoritete in/ali moči

MITI O SPOLNIH ZLORABAH

POMEMBNA DEJSTVA:

- ▶ zloraba otrok je prisotna tako v družini kot izven družine
- ▶ ker otrok **razvojno ni pripravljen**, takega vedenja **ne razume** popolnoma in **ne more privoliti vanj** na osnovi ustrezne presoje
- ▶ če se otrok ne upira aktivno ali tega ne razkrije takoj, to ne pomeni, da pristaja ali se strinja z vedenjem
- ▶ ločiti je treba med normativnim vedenjem, ki pomeni starosti primerno raziskovanje telesa in spolnosti, še posebej v puberteti, in vedenjem zlorabe na drugi strani

PROGRAM ZA POMOČ ZLORABLJENIM OTROKOM

IZHODIŠČA:

- zaščita otrok
- multidisciplinarni in medresorski pristop

VODILNE SMERNICE:

- zloraba in zanemarjanje otrok kaže na hudo, kronično in generacijsko prenosljivo disfunkcijo v družini

VODILNI PRINCIPI:

- najboljši kraj za odraščanje otrok je njihova lastna družina
- zdravljenje in rehabilitacija je namenjena vsem vključenim članom družine
- cilj zdravljenja in rehabilitacije je boljša integracija osebnosti vseh vključenih, da se omogoči »zadovoljivo« starsevstvo

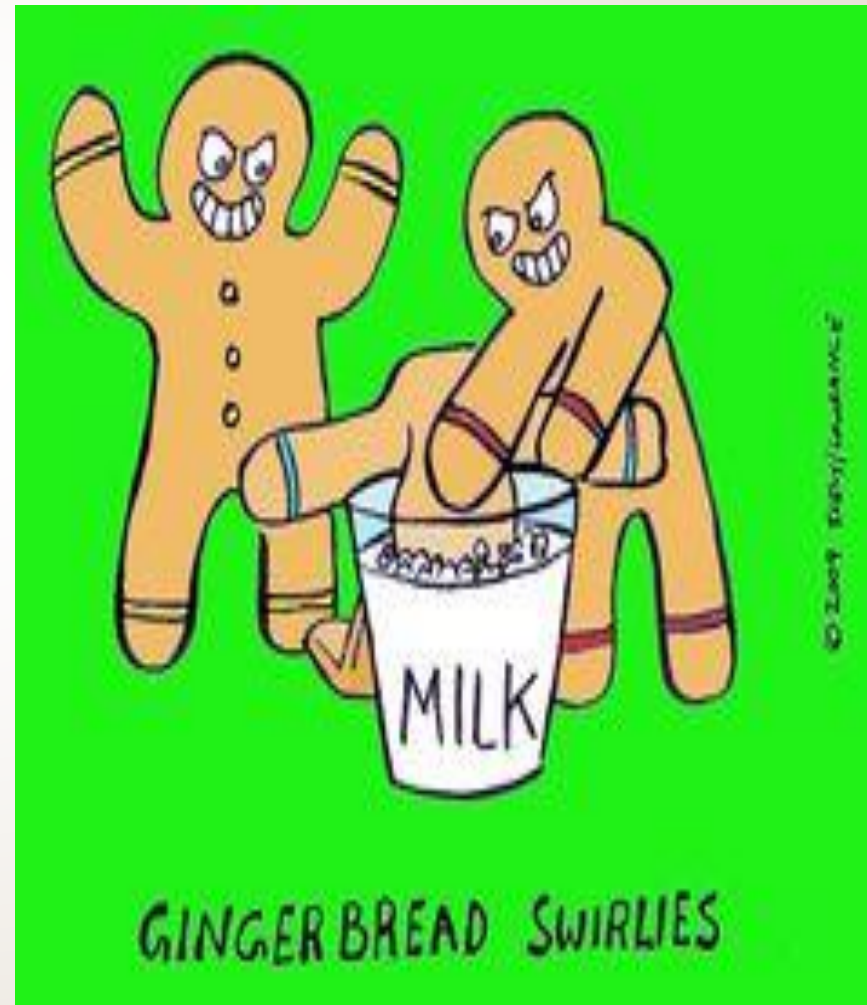
NASILJE MLADIH –
MEDVRSTNIŠKO NASILJE

Kaj vas zanima?

**NASILJE – ZAPLETENA SOIGRA
OSEBNOSTNIH, ODNOSNIH, SOCIALNIH,
KULTURNIH IN DEJAVNIKOV OKOLJA**

**NISO VSI NASILNI
MLADOSTNIKI
PROBLEMATIČNI NA
DRUGIH
PODROČJIH
BIVANJA**

**NISO VSI
PROBLEMATIČNI
MLADOSTNIKI
NASILNI**

NASILJE MLADIH

MEDVRSTNIŠKO NASILJE:

- ▶ ena najbolj vidnih/opaznih vrst nasilja
- ▶ mladoletniške bande, nasilje na ulicah, nasilje v šolah
- ▶ žrtve: vrstniki
- ▶ **posledice:** umori, poškodbe, trajne okvare zdravja in celotna kakovost življenja
- ▶ **posledice:** stroški zdravstvene in socialne blagajne, zmanjšana produktivnost, zmanjšana vrednost nepremičnin (nevarne, neugodne soseke)

NASILJE MLADIH

WebDonuts.com

NASILNI MLADOSTNIKI:

- pogosto storilci različnih kaznivih dejanj
- izostajajo iz šole
- zlorablajo PAS
- kompulzivno lažejo
- povzročitelji prometnih nesreč
- pogosto obolevajo od spolno prenosljivih bolezni

NASILJE MLADIH

7-16-13
MORIN
Miami Herald

POVEZAVE Z DRUGIMI VRSTAMI NASILJA – DEJAVNIKI, KI POVEČUJEJO TVEGANJE, DA OSEBA POSTANE ŽRTEV ALI POVZROČITELJ NASILJA:

1. (ne)posredna izpostavljenost nasilju v primarni družini
2. izkušnja telesnega zlorabljanja
3. izkušnja spolnega zlorabljanja
4. izpostavljenost oboroženim konfliktom in/ali vojnam

NASILJE MLADIH - UMORI

DEJAVNIKI TVEGANJA:

- ▶ **moški spol** je pomemben demografski dejavnik tveganja
- ▶ večji porast v državah v razvoju in v državah v **ekonomski tranzicij**
- ▶ v vseh državah sveta porast nasilja mladih, umori z rabo strelnega orožja ostajajo v Zahodni Evropi v deležu 30%

NASILJE MLADIH BREZ SMRTNIH POSLEDIC

- ▶ na vsak umor poprečno 20 – 40 žrtev potrebuje zdravniško pomoč in hospitalno zdravljenje
- ▶ žrtve pretežno **moški**
- ▶ prevladuje **pretepanje** (ne uporaba strelnega orožja)

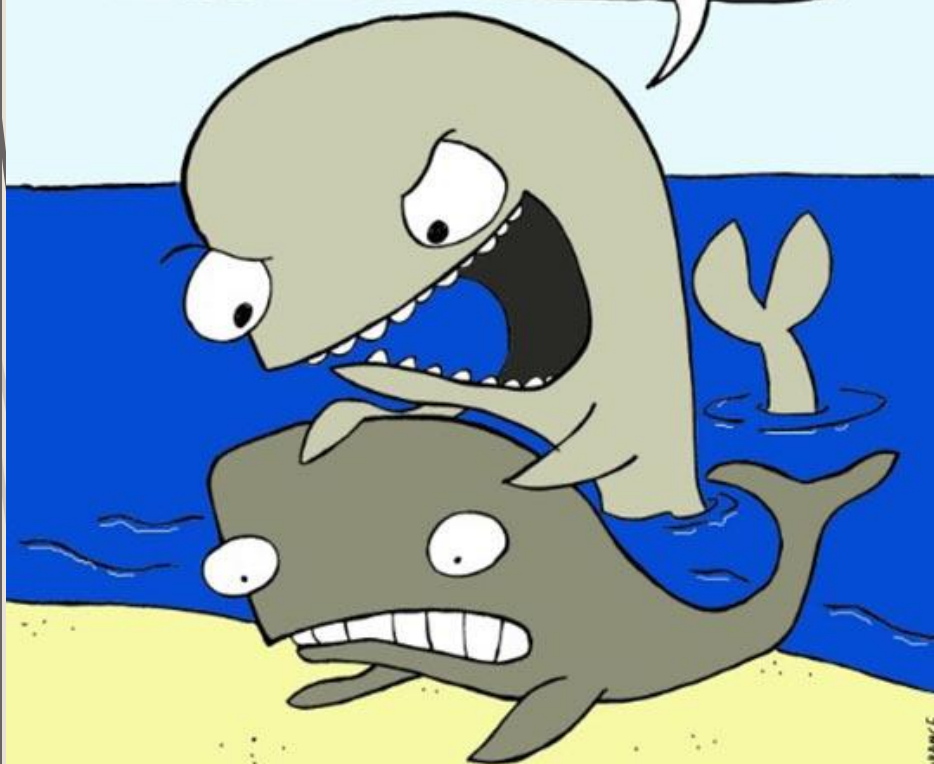
ADOLESCENTNI NASILNEŽI

- nadaljevanje nasilnega vedenja iz adolescence v zgodnjo odraslost
- določene osebe imajo večjo **nagnjenost** k agresivnemu ali nasilnemu vedenju
- tisti, ki so pri določeni starosti bolj nasilni od vrstnikov, bodo najverjetneje takšni tudi kasneje
- adolescentni storilci – $\frac{3}{4}$ nasilnih mladostnikov po enem do treh letih prenehajo z nasilniškimi vedenjskimi vzorci
- adolescentni nasilneži ne izražajo pomembno višjih vrednosti na lestvicah agresivnosti in pretežno niso bili vedenjsko problematični otroci

SITUACIJSKI DEJAVNIKI

STOP BEACHING YOURSELF!
STOP BEACHING YOURSELF!

WHALE BULLIES

PARAMETRI:

- **motivi za nasilno vedenje** – vznemirjenje, manj korist; jeza, maščevanje
- **uporaba alkohola** – $\frac{3}{4}$ storilcev, $\frac{1}{2}$ žrtev; večina skupinskih pretefov
- **prisotnost drugih** (razen žrtve in storilca) – drugi povečujejo vznemirljivost, maščevalnost
- praviloma storijo več nenasilnih kot nasilnih KD (tudi do 3krat več)

DEJAVNIKI TVEGANJA ZA NASILJE MLADIH - **INDIVIDUALNI DEJAVNIKI**

BIOLOŠKE ZNAČILNOSTI –

- ▶ zapleti med nosečnostjo in porodom
- ▶ nizek pulz (korelacija pri dečkih: iskanje vznemirjenja, tveganje; tudi anksioznost, zavrtost, plašnost)

PSIHIČNE IN VEDENJSKE ZNAČILNOSTI –

- ▶ hiperaktivnost
- ▶ impulzivnost
- ▶ šibek nadzor vedenja
- ▶ težave s pozornostjo
- ▶ nizka inteligentnost
- ▶ slab šolski uspeh

DEJAVNIKI TVEGANJA ZA NASILJE MLADIH - ODNOSNI DEJAVNIKI

DRUŽINA

- ▶ vedenje staršev: zanemarjanje, pomanjkanje nadzora, telesno kaznovanje
- ▶ konflikti med starši
- ▶ nenavezanost med starši in otroki
- ▶ veliko število otrok v družini
- ▶ zgodnje materinstvo
- ▶ nizka stopnja povezanosti v družini
- ▶ eno-starševska družina
- ▶ ločitev staršev pred dopolnjenim 10. letom starosti otroka
- ▶ nizek SES

PRIJATELJI IN VRSTNIKI

- ▶ delinkventni prijatelji
- ▶ prijatelji, ki zlorablajo PAS

DEJAVNIKI TVEGANJA ZA NASILJE MLADIH - DRUŽBA

DEMOGRAFSKE IN SOCIALNE SPREMEMBE

1. modernizacija, migracije, urbanizacija, spremembe socialnih politik
2. ekonomska kriza, upad dohodkov, šibka (zakonska) zaščita delavcev
3. številčno naraščanje mlade populacije (demografska rast)
4. nezaposlenost, neustrezni bivalni pogoji
5. slaba socialna varnost

EKONOMSKA NEENAKOST

1. ekonomska neenakost pozitivno korelira s številom umorov
2. rast BDP negativno korelira s številom umorov

POLITIČNE STRUKTURE

1. zakonodaja in socialna varnost
2. odkrivanje, pregon in sojenje za nasilna KD
3. nezadovoljstvo s policijo in sodstvom povečuje nasilje
4. močne državne institucije, ki zagotavljajo socialno varnost – stroški za socialno varnost negativno korelirajo z nasiljem mladih

KULTURNI VPLIVI

1. odnos do nasilja (norme, vrednote)
2. učenje ne-nasilnega reševanja konfliktov
3. mediji (video igre, internet)

???

"CONGRATS! WELL DONE, ZWERGMAN! SEE, I TOLD YOU THAT IN THIS COMPANY EVERYBODY CAN BECOME A WINNER!"